

Rovers, B. 1994. "Het kind en het badwater; politieregistraties in de criminologie."
Pp. 22

Het kind en het badwater: politieregistraties in de criminologie*

Dark-numberonderzoek in Rotterdam naar spreiding (in ruimte en tijd) van enkele veel voorkomende delicten op basis van een vergelijking tussen drie bronnen

Ben Rovers**

I. PROBLEEMSTELLING

Met name in de jaren zeventig werd in de criminologie veel onderzoek gedaan naar het zogenaamde dark number, de niet-geregistreerde criminaliteit.¹ Het onderzoek concentreerde zich vooral op het verschil in aantal gepleegde en aantal geregistreerde delicten en in mindere mate op het verschil tussen daderpopulaties en populaties bekende verdachten. Met de opkomst van het slachtoffer- en self-reportonderzoek, in ongeveer dezelfde periode, is de belangstelling voor het dark number in politieregistraties, afgemeten aan het aantal publikaties hierover, enigszins afgenomen.² De vraag is of dit terecht is, omdat uit tal van studies blijkt dat ook de alternatieven niet zonder problemen zijn.³

Een tweetal recente ontwikkelingen lijkt de bruikbaarheid van politieregistraties, als bron voor criminologisch onderzoek in Nederland, te vergroten. Door toenemende automatisering worden politiebesteden -door de bank genomen- beter toegankelijk voor onderzoekers, waardoor sneller en gemakkelijker informatie kan worden verkregen; daarnaast vergroot automatisering de mogelijkheden tot gecontroleerde invoer van gegevens, hetgeen de kwaliteit van die gegevens ten goede zal komen. Een tweede ontwikkeling die de bruikbaarheid van politieregistraties vergroot, is de regionalisering van het

---

* Dit artikel is een bewerking van een paper dat op 21 oktober 1994 in Utrecht werd gepresenteerd tijdens het NVK-congres 'Hoe punitief is Nederland'. Hierbij trad Prof.dr. Jan van Dijk op als co-referent. De auteur bedankt tevens Mr.dr. Hans Moerland en dr. Willem de Haan voor hun op- en aanmerkingen.

** De auteur is assistent in opleiding bij de vakgroep Strafrecht & Criminologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

¹ In Nederland ondermeer Buikhuisen (1975), Fiselier (1978) en Van Dijk en Steinmetz (1979). In het buitenland o.a. Reiss (1972), Skogan (1975), Hindelang et al. (1978) en Mawby (1979).

² Enkele voorbeelden van meer recente studies en overzichten in Nederland zijn Dijkink (1987), Passchier en Berghuis (1991), Bruinsma (1991) en Bruggeman (1992). Verder kan het Amerikaanse onderzoek van Menard et al. (1988) worden genoemd.

³ Een goed overzicht is te vinden bij Hagan (1993).

Nederlandse politie-apparaat in 1993. Een groot probleem met betrekking tot het gebruik van politiegegevens is altijd geweest het incompatibel zijn van registratiesystemen van verschillende korpsen, waardoor het maken van vergelijkingen tussen gebieden erg problematisch was. Aangezien grotere geografische eenheden tot het werkterrein van één korps zijn gaan behoren, en daarmee binnen het bereik van één registratiesysteem zijn gekomen, zijn de mogelijkheden tot vergelijking toegenomen. Zo behoort interstedelijke vergelijking, op basis van gegevens die afkomstig zijn uit één registratiesysteem, nu tot de mogelijkheden.

Voorbeelden waaruit blijkt dat -binnen een regio- registratiesystemen niet aansluiten of dat hun invoerroutines verschillend zijn, zullen nu nog zonder veel moeite kunnen worden gevonden. Ook de toegankelijkheid van systemen zal nog niet in alle gevallen als optimaal kunnen worden bestempeld. Onderzoekers die wel eens getracht hebben verdachtegegevens aan het geautomatiseerde bestand van een herkenningdienst te onttrekken, kunnen hierover meepraten. Niettemin bieden schaalvergroting en automatisering bij de politie nieuwe mogelijkheden, die -gekoppeld aan de relatief geringe kosten die gemoeid zijn met dataverzameling en de mogelijkheden tot het opbouwen van longitudinale gegevensbestanden-, deze bron in de toekomst weer aantrekkelijker zal maken voor criminologisch onderzoek. Hiermee zijn uiteraard niet alle methodische problemen verdwenen die aan deze bron kleven, maar de relatieve voordelen ten opzichte van andere bronnen nemen toe: het lijkt onwaarschijnlijk dat zich ten aanzien van bijvoorbeeld het slachtoffer- en self-report onderzoek dezelfde innovatieve ontwikkelingen zullen voordoen.⁴

De beschreven ontwikkelingen maken het noodzakelijk politieregistraties opnieuw op hun merites te beoordelen teneinde een actueel beeld te krijgen van de mogelijkheden en beperkingen, die verbonden zijn aan het gebruik van deze registraties ten behoeve van criminologisch onderzoek. Hierbij kan niet worden volstaan met verwijzing naar bestaande studies, omdat de meeste, zoals hierboven reeds werd gesteld, tamelijk gedateerd zijn en gebaseerd op niet-geautomatiseerde politieregistraties. Op deze plaats zal op bescheiden wijze gehoor worden gegeven aan bovenstaande oproep.

In mijn betoog zal gebruik worden gemaakt van drie onafhankelijke bronnen, twee politieregistraties en slachtofferonderzoek, om te beschrijven hoe de spreiding (in ruimte en tijd) van enkele veel voorkomende delicten in Rotterdam eruit ziet. Hierbij staat de vraag centraal in hoeverre de drie beschrijvingen met elkaar overeenkomen. Als nulhypothese zal worden geformuleerd dat er geen enkel verband bestaat tussen de wijze waarop in de drie bronnen de spreiding van een aantal veel voorkomende delicten in Rotterdam wordt beschreven. Alvorens echter op deze vraag in te gaan, is een nadere beschouwing gewenst over de relevantie van de dark-numberproblematiek voor criminologisch onderzoek.

---

⁴ De ontwikkeling van één bedrijfsprocessensysteem voor de Nederlandse politie, waarover op dit moment wordt gesproken, ligt in het verlengde van de door mij beschreven processen. Ook hierdoor kunnen politieregistraties in de toekomst (weer) interessanter worden voor criminologisch onderzoek.

II.RELEVANTIE VAN DARK NUMBER NADER BESCHOUWD

Wanneer we hier spreken over dark number beperken we ons tot veel voorkomende delicten waarvan op enigerlei wijze meting plaatsvindt. (Zo kunnen bij onderzoek onder de bevolking slachtofferloze delicten worden gerekend tot het dark number, maar die kwestie is hier niet aan de orde.) Ook het dark number met betrekking tot daders blijft hier buiten beschouwing.

Veel dark-numberonderzoek heeft zich, direct of indirect, gericht op de vraag hoe groot de absolute omvang van bepaalde criminaliteitsverschijnselen is, bijvoorbeeld hoeveel inbraken jaarlijks in Nederland worden gepleegd. Voor dit doel blijkt de politiestatistiek zeer ongeschikt, omdat veel delicten de registratie niet bereiken.⁵ De populariteit van self-reportstudies en allerlei vormen van slachtofferonderzoek laat zich voor een deel hieruit verklaren. De omvang van het aantal misdrijven geschat op basis van slachtofferonderzoek valt doorgaans aanzienlijk hoger uit dan het aantal dat is terug te vinden in de politiestatistiek. Zonder de zegeningen van het survey-onderzoek hier ter discussie te willen stellen, worden enkele methodologische kanttekeningen geplaatst bij het hier beschreven dark-numberonderzoek.

In brede kring worden slachtofferenquêtes beschouwd als een middel om grip te krijgen op de 'werkelijke omvang' van bepaalde criminaliteitsverschijnselen. De sfeer van deze redenering is goed terug te vinden in het 'Criminaliteitsbeeld van Nederland', waarin de auteur stelt: "Jarenlang zijn uitspraken over de ontwikkeling van de criminaliteit in Nederland uitsluitend gebaseerd op cijfers van de politiestatistiek. Deze statistiek geeft alleen de door de politie geregistreerde criminaliteit weer en niet de werkelijke omvang van de criminaliteit. De omvang van de criminaliteit in Nederland bleef daardoor in nevelen gehuld. Met de cijfers van de verschillende slachtofferenquêtes wordt de schatting van de totale omvang van de criminaliteit in Nederland steeds completer. Het 'dark number' wordt steeds meer teruggedrongen." (Eijken 1992;3).

De 'werkelijke omvang' van willekeurig welk verschijnsel kan niet worden beschouwd als een empirische categorie. In dat licht doet zich de vraag voor welk criterium moet worden aangelegd om te bepalen dat de validiteit van de ene meting groter is dan van de andere. Validiteit van een meting wordt immers geformuleerd in termen van "de mate waarin de 'ware waarde' wordt weerspiegeld". In de onderzoekspraktijk kun je constateren dat in veel gevallen het meetinstrument dat de hoogste aantallen produceert, als criterium wordt gehanteerd om het dark number te bepalen. Zo wordt het dark number van veel voorkomende delicten vaak bepaald door de aantallen in de politieregistratie af te zetten tegen schattingen die zijn gebaseerd op slachtofferonderzoek, alsof laatstgenoemde niet óók een feilbaar meetinstrument betreft.⁶

---

⁵ Het gaat in het geval van de politiestatistiek om 'processen-verbaal van aangifte' of de iets ruimere categorie 'ter kennis gekomen misdrijven'.

⁶ Een goede verhandeling over validiteitsproblemen die zich voordoen bij slachtofferonderzoek, is te vinden bij Hagan (1993;155-186).

Ook kan de vraag worden gesteld of met metingen van de werkelijke omvang geen pseudo-precisie wordt nagestreefd. Onder een precieze meting kan worden verstaan een meting, waarbij het meetinstrument voldoende sensitief is om alle relevante empirische klassen te kunnen onderscheiden en tevens relatief vrij is van toevalsafwijkingen (betrouwbaarheid). Kaplan (1964;204) betoogt dat sprake is van pseudo-precisie wanneer de meting een graad van nauwkeurigheid pretendeert die de sensitiviteit van het meetinstrument -de mogelijkheden van de gebruikte schaal- te boven gaat of wanneer getracht wordt een exacte telling te maken van een op zich vaag gespecificeerde empirische categorie. Beide zaken zijn, mijns inziens, aan de orde wanneer we de werkelijke omvang van de criminaliteit willen schatten. Ieder meetinstrument is beperkt in zijn discriminerend vermogen, dat wil zeggen dat niet alle reële empirische verschillen gemeten kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan de meting van 'inbraak' gebaseerd op gegevens uit de politieregistratie. Deze zal veelal gebaseerd zijn op een telling van delicten die de politie heeft gekwalificeerd als overtreding van de norm in artikel 311.5 WvSr. In dit artikel worden naast 'braak' echter ook andere modus operandi genoemd. Voor slachtofferonderzoek geldt dat het zeer problematisch is bepaalde vormen van diefstal en vernieling uit elkaar te houden. Ook zijn veel empirische categorieën waarover uitspraken worden gedaan inherent vaag, of het nu gaat om een telling van het aantal misdrijven, het aantal vermogensdelicten, het aantal fraudegevallen in de sfeer van sociale verzekeringen of het aantal inbraken, berovingen en dergelijke.

Los van het onkritisch gebruik van slachtofferonderzoek en de wellicht hooggegrepen pretenties waarmee het soms wordt omgeven, staat buiten kijf dat het hier een meetinstrument betreft dat -ten aanzien van het beschrijven van objectieve criminaliteitsverschijnselen- belangrijke toegevoegde waarde heeft ten opzichte van politieregistraties, vooral waar het gaat om het beschrijven van de incidentie van delicten.⁷ Door het ontbreken van filtermechanismen, die wél bestaan bij het registreren van delicten door de politie, kan slachtofferonderzoek met betrekking tot de 'absolute omvangsvraag' grofweg worden beschouwd als een meer valide meting.⁸ Maar geldt dit ook ten aanzien van andere criminologische vragen? Om hierop antwoord te krijgen, dient eerst het validiteitsbegrip nader omschreven te worden.

Doorgaans wordt gesteld dat een meetinstrument valide is wanneer het meet wat het bedoelt te meten, in Kaplan's woorden: "A valid measurement is thought of as one which is true of the actual magnitude being measured." (1964; 202).⁹ Kaplan (1964;198-206) wijst er, mijns inziens terecht, op dat dit een

---

⁷ De talloze andere, nuttige functies die slachtofferonderzoek kan vervullen, zoals het in kaart brengen van slachtofferprofielen, houdingen ten aanzien van slachtofferschap, veiligheid, politie en dergelijke, zijn hier niet aan de orde.

⁸ Voor een gedegen bespreking en mooie, ingewikkelde schema's over filtermechanismen, die werkzaam zijn bij registratie van delicten door de politie, zie Bruggeman (1992;119-175). Hoewel in deze publikatie de Belgische situatie centraal staat, is het betoog algemeen genoeg om ook -in grote lijn- op te gaan voor de Nederlandse situatie.

⁹ Aan de relatie tussen geregistreerde en 'werkelijke' waarde kunnen zowel conceptuele als empirische

????misconceptie is van het validiteitsbegrip, want in deze opvatting wordt de kwaliteit van een meting afhankelijk gesteld van een grootheid die we zelf niet kunnen meten (de 'true measure'; de meting die vrij is van fouten). Voor een empirisch ingestelde onderzoeker kan een dergelijke invulling derhalve geen betekenis hebben. Hoe bepalen we dan wel of we met een valide meting te maken hebben? Kaplan's antwoord hierop is, dat "The validity of a measurement consists in what it is able to accomplish, or more accurately, in what we are able to do with it." (1964;198) Als 'instrumentalist' (in methodologische zin) stelt Kaplan zich op het standpunt, dat de betekenis van elke onderzoekshandeling, in dit geval de bepaling van de validiteit van een meting, afhankelijk moet worden gesteld van de functie die de handeling vervult in het onderzoek. Met andere woorden, de validiteit van een meetinstrument wordt bepaald door de mate waarin een meting als middel effectief is voor het bereiken van het onderzoeksdoel.

Hiervoor werd reeds gesteld dat er goede argumenten te bedenken zijn om het slachtofferonderzoek (als meetinstrument) superieur te achten aan politieregistraties, waar het de vraag naar de absolute omvang van bepaalde verschijnselen betreft. Wanneer we de empirische criminologie beschouwen als de wetenschap die zich bezighoudt met beschrijving en (vooral) verklaring van criminaliteitsverschijnselen (hoe dan ook gedefinieerd), kunnen we echter stellen dat de omvangsvraag als zodanig in dit kader een tamelijk beperkte reikwijdte heeft. De uitspraak van het type 'in buurt x vinden honderd inbraken per duizend woningen plaats' kan interessant zijn voor mensen die zich beroepshalve met de preventie of bestrijding van inbraak bezighouden, zoals de politie en andere overheidsinstellingen, maar voor criminologen is dit een betekenisloze uitspraak en wordt beschrijving pas interessant op het moment dat er enige vorm van vergelijking wordt toegepast. Hiermee wordt immers de mogelijkheid geopend het beschreven verschijnsel ook te verklaren.

De vergelijking kan tijd-ruimtelijk zijn (vergelijking tussen eenheden), maar ook binnen één enkele tijd-ruimtelijke constellatie plaatsvinden (vergelijking tussen kenmerken). De uitspraken 'in buurt x vinden op tijdstip t meer inbraken plaats dan op tijdstip t-1' en 'in buurt x vinden meer inbraken plaats dan in buurt y' zijn voorbeelden van het eerste type vergelijking. De uitspraak 'in buurt x vinden meer inbraken plaats dan berovingen' betreft een vergelijking van het tweede type. Uiteraard zijn ook combinaties mogelijk.¹⁰ Alleen bij vergelijkingen van het tweede type geldt, dat de 'absolute omvangsvraag' opgelost dient te zijn alvorens een antwoord kan worden verkregen op de gestelde beschrijvingsvraag. Bij alle andere soorten beschrijvingsvragen (waarbij onderzoekseenheden in ruimte en/of tijd met elkaar worden vergeleken) is het niet noodzakelijk dat deze vraag is opgelost. Bedenk dat dit laatste type vragen het meest voorkomt, want ook uitspraken van het type 'naarmate in een buurt meer inbraken voorkomen, zullen er ook meer berovingen plaatsvinden' of 'als het aantal berovingen in een

---

dimensies worden onderscheiden. De conceptuele dimensie wordt wel aangeduid als de 'content-validity', de mate waarin de inhoud van de empirische indicator overeenkomt met de inhoud van het concept. Deze dimensie is hier niet aan de orde.

¹⁰ Bij deze beschrijvingsvragen worden meestal lokaties (geografische of anderszins) gebruikt als eenheden van analyse.

buurt toeneemt zal ook het aantal inbraken stijgen' zijn gebaseerd op vragen waarbij vergelijkingen tussen eenheden plaatsvinden!

Wanneer we onderzoekseenheden -bijvoorbeeld buurten-, die verschillend scoren op het vóórkomen van bepaalde delicten, met elkaar vergelijken, is niet langer het dark number als zodanig een probleem voor de validiteit van de meting, maar de variatie in vertekening tussen de eenheden (systematische vertekening). Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Bedreiging is een misdrijf, waarvan bekend is dat het aangiftecijfer erg laag ligt. We beschikken over twee metingen, één op basis van slachtofferonderzoek en één op basis van de aangiftenregistratie van de politie. Waarschijnlijk zal de schatting van het aantal bedreigingen op basis van het slachtofferonderzoek een veelvoud bedragen van het aantal bedreigingen in de politieregistratie. Als schatting van het totaal aantal bedreigingen zal het slachtofferonderzoek waarschijnlijk dichterbij de 'true score' liggen, maar dat is in dit geval geen relevant gegeven. Relevant is dat de verdeling tussen de eenheden in hun score op het kenmerk 'aantal bedreigingen' overeenkomt met de 'werkelijke verdeling'. In dit opzicht biedt het slachtofferonderzoek geen intrinsiek voordeel ten opzichte van de politieregistratie, want waar de meetresultaten van de aangiftenregistratie vertekend kunnen worden door bijvoorbeeld verschillen in aangiftebereidheid, zo kunnen metingen op basis van het slachtofferonderzoek vertekend worden door bijvoorbeeld steekproeffouten. Dat dit laatste reëel is, bewijst de steekproef, die in 1993 in Rotterdam is getrokken ten behoeve van het zogenaamde 'politiemonitor' onderzoek. De steekproef bleek redelijk representatief bij controle op leeftijd en geslacht. Echter, op de vraag 'Bent u van oorsprong Nederlander?' antwoordde circa zeven procent van de respondenten met 'nee', terwijl dat percentage in de Rotterdamse bevolking, volgens gegevens van het bevolkingsregister, ergens tussen de twintig en veertig procent moet liggen.¹¹ Wanneer etniciteit met betrekking tot slachtofferschap een factor van belang is, en dat blijkt (zie o.a. Geerlof 1990), betekent dit, dat slachtofferschattingen systematisch vertekend zullen worden in gebieden waar allochtonen ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef.

Geconcludeerd kan worden, dat politieregistraties, ten aanzien van een groot aantal criminologische vraagstellingen, niet op voorhand minder bruikbaar zijn dan andere bronnen. De bruikbaarheid zal in de toekomst verder toenemen door de hiervoor beschreven ontwikkelingen.

III.DATABRONNEN¹²

Een middel om de validiteit van een meting te beproeven, is het vergelijken van de meetresultaten met de uitkomsten van andere meetinstrumenten (crite-

---

¹¹ Het precieze percentage is afhankelijk van de gehanteerde definities. Zie Centrum voor Onderzoek en Statistiek (1993;34).

¹² Onderstaande beschrijving heeft betrekking op de Rotterdamse situatie.

riumvalidatie). Hier zal gebruik worden gemaakt van drie onafhankelijke bronnen om te beschrijven hoe de spreiding (in ruimte en tijd) van enkele veel voorkomende delicten in Rotterdam eruit ziet.

De drie bronnen die hiervoor gebruikt zullen worden, zijn de aangiften-respectievelijk de meldingenregistratie van de politie in Rotterdam en slachtofferonderzoek. De data van de politieregistraties hebben betrekking op de jaren 1991 en 1992, het slachtofferonderzoek heeft betrekking op de periode juni 1990 - juni 1991 en juni 1992 - juni 1993 (het gaat om verschillende steekproeven). Uit de jaartallen kan reeds worden afgeleid, dat de vergelijking tussen de politieregistraties enerzijds en het slachtofferonderzoek anderzijds niet voor exact dezelfde periode kan plaatsvinden.

De *aangiftenregistratie* van de politie is de bron die traditioneel ter discussie wordt gesteld als men het over dark number heeft. Het is een gegevensbestand waarin zijn opgenomen alle opgemaakte processen-verbaal inzake misdrijf. Het gaat in meerderheid om aangiften vanuit het publiek, in een klein aantal gevallen (enkele procenten) gaat het om misdrijven die de politie op eigen initiatief heeft opgespoord. Nadat het proces-verbaal is opgemaakt, moet het worden opgestuurd naar de centraal werkende herkenningdienst, waar de uiteindelijke invoer in het systeem plaatsvindt. Op tal van momenten vinden, zowel bij het publiek als bij de politie, selectieprocessen plaats, waardoor delicten uiteindelijk niet in de registratie komen. Doorgaans wordt aangenomen dat de selectieprocessen bij het publiek de grootste invloed hebben op uitval en mogelijk systematische vertekening. Skogan (1984) concludeert, na literatuurstudie, dat slachtoffers van delicten vooral een kosten-batenafweging maken. Als de baten hoger uitvallen dan de kosten (de moeite van het doen van aangifte) zal er aangifte worden gedaan. In de praktijk komt het er op neer dat vooral aangifte wordt gedaan van (zwaardere) vermogensdelicten en geweldsdelicten, voorzover daar geen bekenden bij betrokken zijn. Als speciale eigenschap van deze registratie kan nog worden genoemd, dat de empirische categorieën moeten worden geëxtraheerd uit juridische categorieën, hetgeen uiteraard niet altijd de precisie van de empirische categorieën ten goede komt.

De *meldingenregistratie* van de politie wordt, ondanks het feit dat dit type registratie al langer geautomatiseerd is en doorgaans goed toegankelijk, weinig gebruikt in criminologisch onderzoek.¹³ Alle binnenkomende meldingen worden geregistreerd, mits de aard van de melding voorkomt op een lijst van incidenten, welke meldkamertelefonisten verplicht zijn te registreren. Registratie is dus onafhankelijk van de inzet die op een assistentieverzoek wordt gepleegd. De meldingen zijn uiteraard selectief in de zin dat het incidenten betreft, waarvan de melder van mening is dat zich een situatie voordoet, waarin (dringend) politie-assistentie is vereist. Een groot deel van de meldingen heeft betrekking op incidenten in de openbare-orde sfeer, zoals burenruzies, vechtpartijen, onenigheid, vandalisme en dergelijke. In deze zin vormt het meldkamerbestand een goede

---

¹³ Hier wordt alleen gesproken over meldingen vanuit het publiek, die kunnen worden gecategoriseerd onder de noemer misdaad of openbare orde. De grote bulk van meldingen betreffende verkeersproblemen, interne assistentieverzoeken en dergelijke blijven hier buiten beschouwing.

aanvulling op de aangiftenregistratie, omdat allerlei vormen van kleine criminaliteit, geweld en overlast daarin nauwelijks voorkomen. Het feit dat veel incidenten door omstanders (in plaats van slachtoffers) worden gemeld, maakt dat met name incidenten in de geweldssfeer in absolute zin vaker voorkomen. Denk hierbij aan zaken als vecht-, steek- en schietpartijen, bedreiging, agressie door groepen en dergelijke. Echter ook zwaardere vermogensdelicten zoals berovingen, overvallen en inbraken, worden in grote(re) aantallen gemeld.

Als voordeel ten opzichte van de aangiftenregistratie, en wellicht ook ten opzichte van andere bronnen, kan tenslotte nog worden genoemd de wijze waarop incidenten worden geclassificeerd, met andere woorden de wijze waarop een incident wordt omgezet in een datum. Dit geschiedt door getrainde meldkamermedewerkers, wier taak het is op een zo efficiënt mogelijke wijze binnenkomende meldingen af te handelen. Hun werk laat zich vergelijken met het werk van codeurs in de sociale wetenschappen. Het juist classificeren van incidenten is overigens een noodzakelijke voorwaarde om de meldkamer adequaat te laten functioneren. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan verschillen in prioriteit tussen meldingen. Bovendien zijn er 'checks' in het systeem ingebouwd. Zo moet bij het afsluiten van een melding een definitieve 'aardcode' worden ingevuld, waardoor mogelijke (inschattings)fouten bij het invoeren van de 'begincode' kunnen worden hersteld. Een en ander zorgt ervoor, dat we enig vertrouwen kunnen hebben in de meldkamerregistratie als sensitief en betrouwbaar meetinstrument.

De derde bron waarvan gebruik zal worden gemaakt, is het *slachtofferonderzoek*, dat in 1991 en 1993 in Rotterdam is afgenomen in het kader van de zogenaamde 'politiemonitor'. Het betreft hier dus secundaire analyse.¹⁴ In 1993 vond het onderzoek plaats als onderdeel van een landelijke studie. In 1991 werd de steekproef a-select getrokken op het niveau van de *politiesector*, deze omvat gemiddeld een drietal CBS-buurtten. In 1991 bestonden er 21 van deze sectoren. De omvang van de totale steekproef bedroeg in dat jaar 6295 (circa 400 respondenten per sector). In 1993 werd de steekproef a-select getrokken op het niveau van het *politiedistrict*, waarvan er in Rotterdam zes zijn (exclusief rivierpolitie). De totale steekproef bedroeg in dat jaar 2394 respondenten.

In de analyse zullen in eerste instantie de CBS-buurtten van Rotterdam als onderzoekseenheden figureren. Om te voorkomen dat 'extreme gevallen' de analyse gaan beheersen, zoals buurtten met een gering aantal inwoners, maar ook haven- en industriegebieden, is een selectie gemaakt van buurtten die in 1991 meer dan 2000 inwoners hadden. De vergelijkingen tussen de politieregistraties enerzijds en het slachtofferonderzoek anderzijds kunnen niet plaats vinden op basis van buurtten, omdat daarvoor de steekproeven te klein zijn. Voor 1991 zal het slachtofferonderzoek met de andere bronnen worden vergeleken op basis van de eenentwintig politiesectoren. Het slachtofferonderzoek van 1993 zal alleen worden gebruikt om de ontwikkeling van het aantal delicten tussen 1991 en 1993 voor Rotterdam als geheel te bepalen. Het aantal respondenten in deze steekproef is te

---

¹⁴ Voor beschrijving en verantwoording van dit onderzoek, zie Van der Berg (1991) en Van Dijk et al. (1993).

klein om een zinvolle vergelijking van gegevens betreffende spreiding mogelijk te maken.

Tenslotte is de vraag aan de orde welke delicten worden vergeleken. Geselecteerd zijn de delicten die in het slachtofferonderzoek worden genoemd. Uitzonderingen hierop vormen de categorieën met betrekking tot aanrijdingen, omdat hierover in de andere bestanden geen data voorradig zijn. Ook de categorieën 'overige diefstal' en 'overig misdrijf' zijn weggelaten, omdat deze te vaag zijn om een adequate vergelijking met de andere bronnen mogelijk te maken. In de politieregistraties is getracht zo veel mogelijk equivalente categorieën aan te maken. In bijlage 1 is een schema gepresenteerd, waarin is samengevat op welke bases de delict-items zijn geconstrueerd. Er zijn vier verzamelcategorieën aangemaakt (geweld, vermogen, vernieling en openbare orde) door de scores van de afzonderlijke delicten bij elkaar op te tellen.

Over het aanmaken van de categorieën zijn enkele opmerkingen te maken. Bij de vermogensdelicten wordt een onderscheid gemaakt naar inbraak en woninginbraak. Alleen in de aangiftenregistratie kon dit onderscheid zinvol worden aangebracht. In het slachtofferonderzoek is alleen naar woninginbraak gevraagd, terwijl de meldingenregistratie niet uitsplitst naar type inbraak. Dit betekent dat het ten aanzien van een vergelijking tussen aangiften en meldingen zuiverder is om naar inbraak te kijken, terwijl bij een vergelijking tussen aangiften en slachtoffergegevens het zuiverder is te kijken naar woninginbraak. Ten aanzien van een vergelijking tussen meldingen en slachtoffergegevens kan worden opgemerkt, dat appels worden vergeleken met fruit dat voor een belangrijk deel uit appels bestaat. Verder kan worden opgemerkt, dat het item 'vernieling aan/diefstal vanaf auto' uit het slachtofferonderzoek is ondergebracht in de categorie 'vernieling aan auto', omdat de vernieling wel, maar de diefstal niet altijd kan worden vastgesteld. Dezelfde categorie is in de aangiftenregistratie overigens wat ruimer geformuleerd ('vernieling van voertuig'). De genoemde incidenten in de categorie 'openbare orde' zullen hier niet afzonderlijk, maar alleen als verzamelcategorie worden gebruikt.

IV.RESULTATEN

Per gebied (buurt/sector) is vastgesteld hoeveel delicten zijn geregistreerd in de aangiften- respectievelijk de meldingenregistratie. Deze aantallen zijn gerelateerd aan het aantal inwoners in dat gebied van twintig jaar en ouder en uitgedrukt als aantal per tienduizend inwoners van twintig jaar en ouder.¹⁵ In het slachtofferonderzoek is in eerste instantie per delictsoort een optelling gemaakt van het aantal incidenten waarvan respondenten in de eigen buurt slachtoffer zijn geworden. Het betreft hier dus niet het aantal individuen dat slachtoffer is gewor-

---

¹⁵ Hoewel sommige delicten niet een individu, maar een huishouden treffen, is toch gekozen voor één 'relateerbasis'. Dit houdt verband met het gegeven, dat de correlaties tussen mogelijke 'relateerbases', zoals aantal inwoners, aantal inwoners van twintig jaar en ouder, aantal huishoudens en aantal woningen, in de CBS-buurtten van Rotterdam niet onder de $r = .99$ komen.

den, maar het aantal delicten waarvan men slachtoffer is geworden. Dit aantal is gedeeld op het aantal respondenten en vermenigvuldigd met tienduizend om het aantal incidenten per tienduizend volwassen inwoners te krijgen. Bij deze delicten moet nog worden opgeteld het aantal delicten waarvan niet-inwoners in het gebied slachtoffer zijn geworden.¹⁶ Per gebied wordt dit aantal vastgesteld en vermenigvuldigd met het volgende produkt om het aantal per tienduizend volwassen inwoners te krijgen:

$$\frac{(\# \text{ inw.} \geq 20 \text{ jaar in Rotterdam} - \# \text{ inw.} \geq 20 \text{ jaar in gebied})}{(\text{totale steekproefomvang} - \text{steekproefomvang in gebied})} \times \frac{10.000}{\# \text{ inw.} \geq 20 \text{ jaar in gebied}}$$

Het resultaat hiervan wordt opgeteld bij het aantal delicten waarvan de bewoners in het gebied zelf slachtoffer zijn geworden. Zo wordt het totaal aantal delicten per tienduizend volwassen inwoners voor ieder gebied verkregen.

Bij een vergelijking van één der politieregistraties met het slachtofferonderzoek zal, gezien de ongelijke perioden waarvoor de data beschikbaar zijn, worden gewerkt met benaderingsgetallen: bij een vergelijking met het slachtofferonderzoek van 1991 (juni 1990 - juni 1991) wordt gebruik gemaakt van de aangiften en meldingen over de periode januari - juni 1991 (vermenigvuldigd met twee), bij het slachtofferonderzoek van 1993 (juni 1992 - juni 1993) zal worden gewerkt met de aangiften en meldingen over de tweede helft van 1992 (vermenigvuldigd met twee).

Door het geringe aantal eenheden in de analyse, is de correlatiecoëfficiënt extra gevoelig voor extreme waarden. Deze doen zich voor in enkele centrumgebieden, waar het aantal delicten, uitgedrukt per tienduizend inwoners, extreem hoog ligt ten opzichte van andere gebieden. Deze waarneming geldt ongeacht de bron die wordt gebruikt. Het gevolg hiervan is, dat de correlatiecoëfficiënt sterk positief wordt beïnvloed. Besloten is derhalve deze gebieden niet in de analyse te betrekken, omdat daarmee een te rooskleurig beeld zou worden geschetst van de samenhang tussen de drie bronnen.

a. Spreiding naar plaats

In tabel 1 zijn de analyseresultaten gepresenteerd ten aanzien van de samenhang tussen de drie bronnen met betrekking tot de spreiding van delicten. Tenzij anders vermeld zijn de correlatiecoëfficiënten tweezijdig significant op het één-procent-niveau. In de eerste kolom zien we een vergelijking tussen gegevens uit de aangiften- en meldingenregistratie van 1991. Van boven naar beneden valt op, dat voor alle delicten de correlaties redelijk tot sterk positief zijn. Dat het hier geen toevallig resultaat betreft, kan worden afgeleid uit de tweede kolom, waar dezelfde registraties zijn vergeleken, maar nu voor 1992. De verschillen tussen de twee jaren zijn miniem en kunnen aan het toeval worden toegeschreven. Met

---

¹⁶ De beperking is hier, dat alleen rekening wordt gehouden met de inwoners van Rotterdam.

name de spreiding van beroving, inbraak en diefstal vanaf/uit auto vertoont een zeer sterke samenhang in beide bronnen. De spreiding van de geweldsdelicten mishandeling en bedreiging, maar ook die van overige vernieling, vertoont een wat minder sterke samenhang, maar ook bij deze delicten is nog steeds sprake van een redelijk verband. Wanneer we de delict-items aggregeren, blijkt dat vooral de spreiding van gewelds- en vermogensdelicten in beide bronnen sterk met elkaar overeenkomt. Dit geldt in mindere mate voor vernieling. Tenslotte is ook nog bekeken in hoeverre de spreiding van openbare-orde-incidenten (uit de meldingenregistratie) samenhangt met de spreiding van geweldsdelicten (uit de aangiftenregistratie). Deze samenhang is, blijkens de onderste regel, redelijk te noemen.

In de derde kolom van tabel 1 wordt de aangiftenregistratie (eerste helft van 1991) vergeleken met het slachtofferonderzoek van 1991. Uitgezonderd het delict autodiefstal vertonen beide bronnen een sterke overeenkomst in de wijze waarop de spreiding van vermogensdelicten wordt beschreven. De samenhang bij drie van de vier delicten ligt boven de $r=.8$, bij woninginbraak is zelfs sprake van een bijna perfect verband. Alleen bij fietsendiefstal is sprake van een iets minder sterke correlatie. Evenals bij de vergelijking tussen aangiften en meldingen, is de samenhang tussen deze bronnen, ten aanzien van het delict bedreiging, matig te noemen. Bij de afzonderlijke categorieën van vernieling is geen sprake van enig verband tussen beide bronnen. Na aggregatie vertoont met name de spreiding van vermogensdelicten een zeer sterk positief verband, terwijl de geweldsdelicten en vernieling een redelijk positieve samenhang vertonen. Het niet significant zijn dan wel de matige samenhang die kan worden aangetroffen bij respectievelijk autodiefstal en bedreiging, kan ten dele worden toegeschreven aan de kleine aantallen waarvan in beide metingen sprake is. Zo ligt het absolute aantal gemelde autodiefstallen in het slachtofferonderzoek van 1991 op 59 en het aantal aangiften van bedreiging in de eerste helft van 1991 op 102. Deze aantallen kunnen tot behoorlijke toevalsafwijkingen leiden.

Tabel 1 Samenhang tussen bronnen ten aanzien van het beschrijven van de spreiding van enkele veel voorkomende delicten in Rotterdam

Pearson's r	aangiften vs meldingen		aangiften vs slachtofferschap		meldingen vs slachtofferschap		combinatie vs slachtofferschap		aangiften II vs meldingen		aangiften II vs slachtofferschap	
	1991	1992	1990/1991	1990/1991	1990/1991	1990/1991	1990/1991	1990/1991	1991	1991	1990/1991	1990/1991
	N=54	N=54	N=18	N=18	N=19	N=18	N=18	N=50	N=18	N=18	N=18	N=18
betoving	.84	.90	.78	.76	.76	.76	.76	.71	.68			
mishandeling	.64	.71	.75	.63	.63	.70	.70	.50	.54			
bedreiging	.52	.55	.47*	.61	.61	.59	.59	.32*	.48			
woninginbraak	.83	.85	.94	.80	.80	.93	.93	.82	.87			
inbraak	.82	.84	.82	.80	.80	.86	.86	.85	.73			
diefstal van auto	-	-	n.s.	-	-	-	-	-	n.s.			
diefstal vanaf/uit auto	.91	.95	.86	.83	.83	.86	.86	.89	.90			
diefstal van fiets	-	-	.61	-	-	-	-	-	.69			
zakkenrollen	-	-	.82	-	-	-	-	-	.83			
vernietiging aan auto	-	-	n.s.	-	-	-	-	-	.50			
overige vernietiging	.72	.64	n.s.	.74	.74	.69	.69	.49	.49*			
geweld	.81	.88	.61	.69	.69	.66	.66	.67	.63			
vermogen	.88	.91	.94	.90	.90	.94	.94	.86	.96			
vernietiging	.59	.66	.51	.85	.85	.82	.82	.44	.51			
openb orde/geweld	.52	.58	-	.68	.68	-	-	.52	-			

- = niet gemeten; * = tweezijdig significant op 5-procentniveau; n.s. = niet significant

In de vierde kolom wordt de meldingenregistratie (eerste helft 1991) vergeleken met het slachtofferonderzoek. De correlaties zijn, met waarden variërend van $r=.6$ tot $r=.8$, redelijk tot sterk te noemen. Ook bij deze vergelijking vertoont de spreiding van vermogensdelicten de sterkste samenhang. Echter, in tegenstelling tot de andere vergelijkingen, is hier ook sprake van een sterk verband ten aanzien van vernieling. De samenhang tussen de spreiding van openbare-orde-incidenten, die worden gemeld bij de meldkamer, en de spreiding van geweldsdelicten, op basis van het slachtofferonderzoek, is sterk.

Resumerend kunnen we stellen dat -over de hele linie- de samenhang tussen de drie bronnen, met betrekking tot het beschrijven van de spreiding van de hier genoemde delicten, goed is te noemen. Dit geldt vooral voor de vermogensdelicten en in iets mindere mate voor vernieling en geweldsdelicten.

Door verschillende metingen bij elkaar op te tellen kan een betrouwbaarder meetresultaat worden verkregen. Daarom zijn de gegevens van de aangiften- en meldingenregistratie ook nog bij elkaar opgeteld, waarna ze zijn vergeleken met gegevens uit het slachtofferonderzoek van 1991. Deze vergelijking is gepresenteerd in de vijfde kolom van tabel 1. Het resultaat wijkt nauwelijks af van de afzonderlijke vergelijkingen met de aangiften- en meldingenregistratie. In het algemeen is zeker geen sprake van hogere waarden van de correlatiecoëfficiënten.

Teneinde te kunnen beoordelen in hoeverre de beschrijving op basis van de aangiftenregistratie wordt vertekend door verschillen in aangiftebereidheid per gebied, zijn de aangiftegegevens gecorrigeerd voor verschillen in aangiftegedrag. Een probleem hierbij is, dat het niet mogelijk is het aangiftegedrag terug te voeren op individuele delicten, dus wat gemeten wordt is het aangiftegedrag van een populatie respondenten in een bepaald gebied. Dit staat los van de vraag waar de respondenten slachtoffer zijn geworden. Het is goed mogelijk dat de aangiftebereidheid voor delicten die buiten de eigen woonomgeving worden gepleegd, anders is dan voor delicten die plaatsvinden in de directe omgeving. We moeten hier dus de aanname maken dat de verhouding tussen slachtofferschap in de eigen omgeving en slachtofferschap daarbuiten voor alle gebieden gelijk is.¹⁷ De aangiftebereidheid per delict wordt bepaald door per gebied het aantal aangegeven delicten te delen op het totaal aantal genoemde slachtofferschappen. Het aantal aangiften in een gebied wordt vervolgens gecorrigeerd met de factor: één gedeeld door de hiervoor genoemde breuk. Dus hoe lager de aangiftebereidheid des te hoger de correctiefactor.

In de laatste kolom van tabel 1 is de vergelijking gepresenteerd tussen de voor aangiftebereidheid gecorrigeerde aangiften en het slachtofferonderzoek van 1991. Een vergelijking met de correlaties in de derde kolom toont dat correctie voor aangiftegedrag niet heeft geleid tot een noemenswaardige verbetering van de samenhang tussen beide bronnen. Voor een aantal afzonderlijke items valt de samenhang zelfs lager uit. Opvallend is echter wel, dat na correctie een matig verband ontstaat tussen beide bronnen ten aanzien van de spreiding van vernieling aan auto en overige vernieling.

---

¹⁷ Deze aanname gaat waarschijnlijk niet op voor inwoners in centrumgebieden, maar deze lokaties werden eerder al -om andere redenen; zie hiervoor in tekst- buiten de analyse gelaten.

In de zesde kolom zijn de gecorrigeerde aangiften vergeleken met de meldingenregistratie. De correctie voor aangiftegedrag heeft hier echter niet per delict plaatsgevonden, omdat daarvoor de aantallen te klein waren. Er is per buurt een aangiftebereidheid vastgesteld voor geweldsdelikten, vermogensdelicten en vernieling. De individuele delict-items (in de categorieën geweld, vermogen en vernieling) zijn hiervoor gecorrigeerd. Een extra bron van mogelijke vertekening is hier, dat we niet met a-selecte groepen respondenten per buurt te maken hebben. Het resultaat van deze analyse laat kortweg zien, dat ook hier de samenhang tussen beide bronnen -na correctie voor aangiftegedrag- niet toeneemt.

Hoe dit laatste resultaat geïnterpreteerd moet worden, is niet helemaal duidelijk. Denkbaar is, dat de variantie in aangiftebereidheid voor een zeer groot deel wordt bepaald door de aard van het delict en dat er vervolgens slechts een geringe variatie overblijft, die kan worden verklaard vanuit andere factoren zoals de persoonlijke achtergrond van de aangever. Deze invloed is blijkbaar niet van dien aard dat er grote verschillen tussen gebieden optreden. Een en ander is natuurlijk ook afhankelijk van de demografische samenstelling van die gebieden. We moeten er echter ook rekening mee houden dat de meting zelf gebreken vertoont, die het resultaat beïnvloeden.

b. Ontwikkelingen in de tijd

De bronnen staan niet toe dat we, voor het beschrijven van ontwikkelingen in de tijd, dezelfde eenheden gebruiken als bij voorgaande beschrijving van de spreiding. In de politieregistraties is het aantal incidenten per buurt in veel gevallen te klein om een verantwoorde vergelijking mogelijk te maken en het slachtofferonderzoek laat hooguit vergelijking op het niveau van politiedistricten toe.¹⁸ We zullen daarom beginnen met een vergelijking op het niveau van de stad.

Tabel 2 toont per bron de verandering in het aantal delicten tussen respectievelijk het eerste halfjaar van 1991 en het tweede halfjaar van 1992 (voor de politieregistraties) en de periode juni 1990 - juni 1991 en juni 1992 - juni 1993 (voor het slachtofferonderzoek). In de eerste twee gevallen wordt dus een periode van anderhalf jaar overbrugd, in het laatste geval gaat het om een periode van twee jaar. De percentages in de eerste twee kolommen zijn gebaseerd op een vergelijking van absolute aantallen. De cijfers in de laatste kolom zijn gebaseerd op schattingen van het aantal delicten per 10.000 inwoners. Het gaat dan om het totaal aantal delicten waarvan respondenten *in de eigen woonplaats* slachtoffer zijn geworden.

De eerste constatering kan zijn, dat praktisch alle veranderingen een toename behelzen. Vervolgens kan worden waargenomen dat, rekening houdend met de periode die wordt overbrugd, er sprake is van zeer forse stijgingen; bijna de helft van alle percentages die in het eerste blok worden genoemd, ligt boven de

---

¹⁸ Deze vergelijking (tussen districten) zullen we hier niet maken, omdat het aantal eenheden te klein is om correlatiecoëfficiënten te berekenen, maar te groot om overzichtelijke tabellen te maken voor de samenhang per delict.

50 procent. Deze waarneming geeft aanleiding te veronderstellen dat zich aan het begin van de jaren negentig in Rotterdam een zeer forse stijging van de veel voorkomende criminaliteit heeft voorgedaan. Ook kan worden opgemerkt dat de groei van bepaalde typen vermogenscriminaliteit en van vernielingen het sterkst is in het slachtofferonderzoek. De toename van de geweldscriminaliteit komt vooral naar voren in de aangiftenregistratie. (De cijfers tussen haakjes geven per rij de rangorde van grootste naar kleinste verandering.)

De vraag is echter in hoeverre de beschrijvingen, gebaseerd op de drie bronnen, overeenstemmen. Een incidentele gelijkheid daargelaten, moeten we concluderen, dat -over de verschillende bronnen bezien- niet alleen de respectieve (stijgings)percentages forse discrepanties vertonen, maar ook dat de onderlinge verhoudingen tussen de bronnen per delict verschillend zijn. In individuele gevallen kan een verklaring worden gevonden voor een afwijkende beschrijving. Zo is het absolute aantal gemelde slachtoffers van beroving, mishandeling en diefstal van auto in het slachtofferonderzoek -met name dat van 1993- dermate gering (beneden de vijftig), dat forse veranderingen in de desbetreffende aantallen ten dele veroorzaakt kunnen worden door steekproefafwijkingen. De forse toename, in de aangiftenregistratie, van mishandeling en bedreiging kan voor een deel worden toegeschreven aan een -in de loop van 1991- gewijzigde registratieroutine.

Tabel 2 Ontwikkeling van enkele veel voorkomende delicten in Rotterdam beschreven op basis van drie bronnen

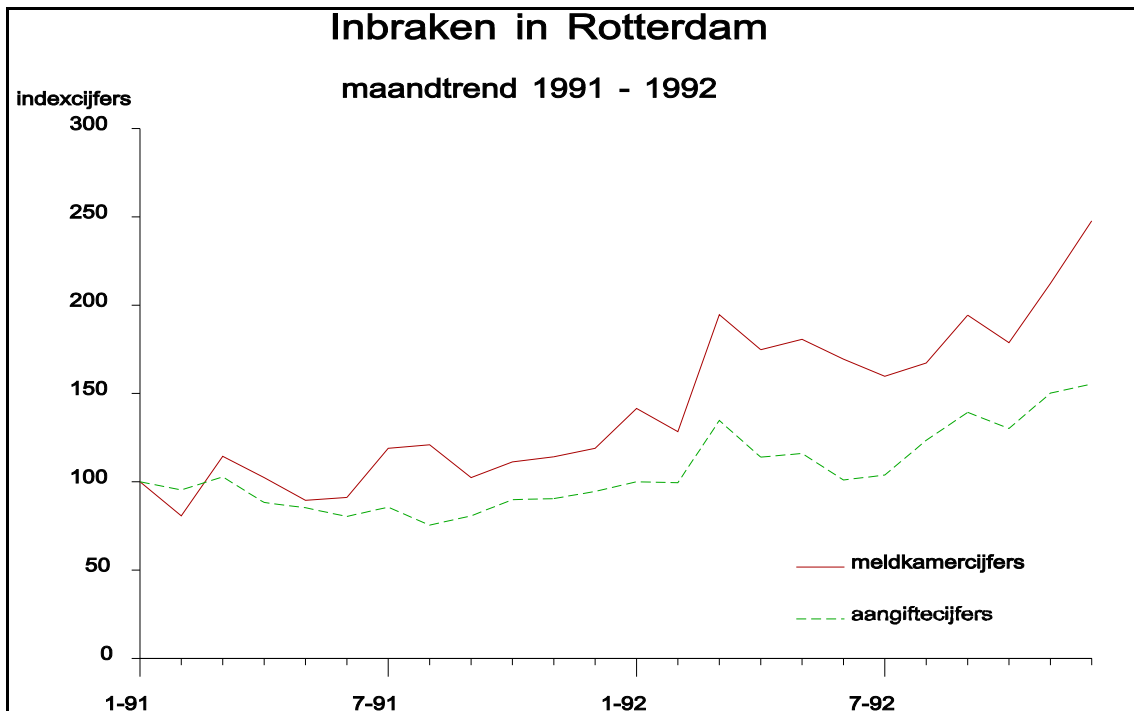
	aangiften	meldingen	slachtofferschap
	1991(a) - 1992(b)	1991(a) - 1992(b)	90/91 - 92/93
<i>mutatie in procenten</i>			
beroving	43% (2)	60% (1)	-3% (3)
mishandeling	83% (1)	14% (3)	69% (2)
bedreiging	62% (1)	24% (3)	27% (2)
woninginbraak	64% (3)	101% (2)	120% (1)
inbraak	45% (3)	101% (2)	120% (1)
diefstal van auto	74% (2)	-	122% (1)
diefstal vanaf/ uit auto	27% (3)	46% (2)	89% (1)
diefstal van fiets	44% (1)	-	38% (2)
zakkenrollen	14% (2)	-	21% (1)
vernietiging aan auto	13% (2)	-	61% (1)
overige vernietiging	2% (2)	-14% (3)	96% (1)
geweld	54% (1)	27% (2)	26% (3)
vermogen	37% (3)	81% (1)	70% (2)
vernietiging	8% (2)	-14% (3)	70% (1)
openbare orde	-	23%	-

De aangiften- en de meldingenregistratie bieden ook de mogelijkheid om de cijfers voor een kortere tijdseenheid op een rij te zetten. Zo kan meer gedetailleerde, en dus betere, informatie worden verkregen over het verloop van ontwikkelingen in de tijd. Hier zijn de gendexeerde maandcijfers van de verschillende delicten naast elkaar gelegd en is de samenhang tussen de bronnen berekend. In tabel 3 worden de resultaten getoond. In tegenstelling tot het gepresenteerde in tabel 2, kunnen we hier ten aanzien van een aantal delicten een sterke samenhang waarnemen in de wijze waarop in beide bronnen de ontwikkeling in de tijd wordt beschreven. Zo vertonen de maandtrends van inbraak een samenhang van maar liefst $r=.91$, terwijl tabel 2 juist een grote discrepantie in stijgingspercentages liet zien, gerekend over een periode van anderhalf jaar. Evenals bij het beschrijven van de spreiding naar plaats, blijkt ook hier weer dat vermogensdelicten zich beter laten vergelijken dan de andere categorieën.

Tabel 3 Samenhang tussen maantrendgegevens van aangiften- en meldingenregistratie voor enkele veel voorkomende delicten in Rotterdam

	jan. 1991 - dec. 1992
<i>Pearson's r</i>	N=24
beroving	.74
mishandeling	n.s.
bedreiging	.42*
woninginbraak	.90
inbraak	.91
diefstal vanaf/uit auto	.85
overige vernieling	n.s.
geweld	.55
vermogen	.92
vernieling	.44*

* = tweezijdig significant op 5-procentniveau; n.s. = niet significant

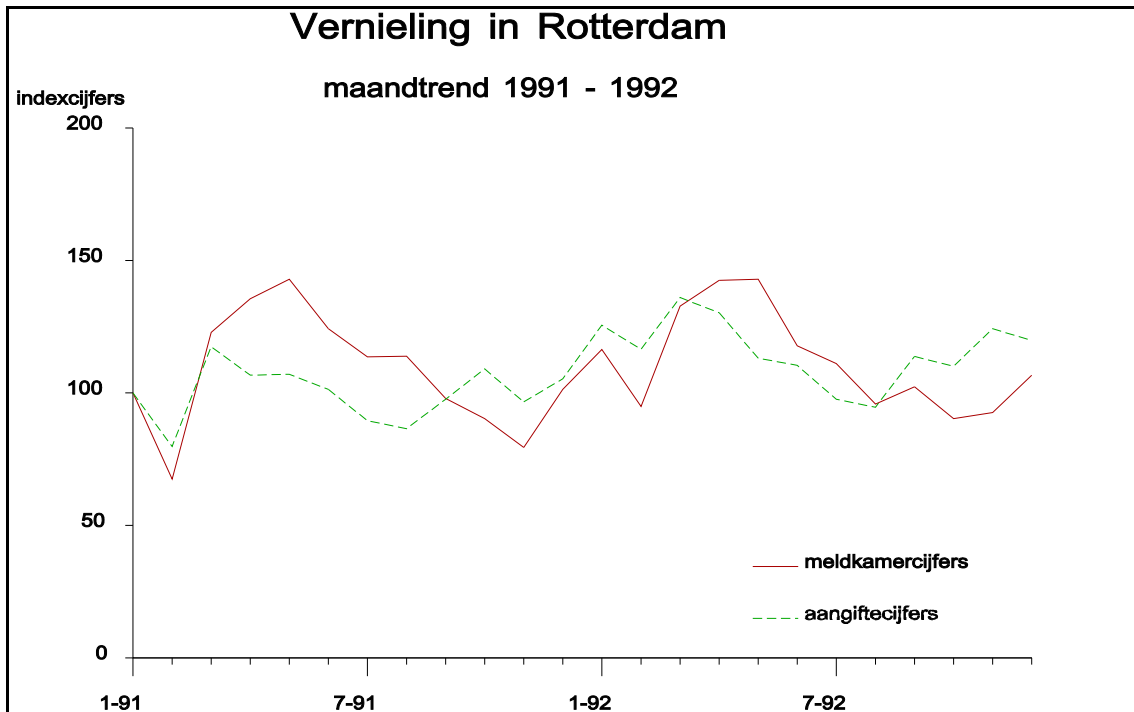

figuur 1

In de figuren 1 en 2 wordt de samenhang tussen de maantrends gevisualiseerd. Figuur 1 toont de maantrends van inbraak, welke de genoemde sterke samenhang vertonen, figuur 2 laat de maantrends voor vernieling zien. In de eerste figuur is te zien dat het niveau van het aantal meldingen en aangiften in 1992 zich weliswaar verschillend ontwikkelt, maar dat de richting waarin het aantal inbraken zich maandelijks beweegt, sterk overeenkomt voor beide bronnen. Hoewel de samenhang tussen de maantrends van vernieling slechts $r=.44$ is, blijkt uit figuur 2 dat -op het oog- de ontwikkelingen volgens beide bronnen tamelijk gelijkvormig zijn. Dit indiceert dat het vaststellen van de correlatiecoëfficiënt voor maantrends, een behoorlijk streng instrument is om de samenhang tussen bronnen te bepalen. Het betekent echter ook dat, indien onafhankelijke bronnen sterke samenhang vertonen, er sprake moet zijn van zeer precieze meetinstrumenten.

Zoals gesteld aan het begin van deze paragraaf, lenen de bronnen zich nauwelijks voor een beschrijving van ontwikkelingen per buurt. Om toch enig inzicht te hebben in de vraag of de ontwikkelingen in verschillende gebieden door de respectieve bronnen overeenkomstig worden beschreven, vergelijken we de aangifte- en meldkamercijfers over de eerste helft van 1991 met cijfers over de tweede helft van 1992. Dit doen we op het niveau van de eenentwintig politiesectoren. Het gaat om de vraag in hoeverre we met behulp van de twee bronnen in staat zijn verschillen in ontwikkelingen *tussen* de gebieden op gelijksoortige wijze te beschrijven. Met andere woorden, als op basis van de aangiftenregistratie het aantal delicten in gebied A sterker stijgt dan in gebied B, geldt dit dan ook in overeenkomstige mate voor de meldingenregistratie? Deze

vergelijking hebben we alleen gemaakt voor de verzamelcategorieën. De correlatiecoëfficiënten voor het per sector beschrijven van mutaties in geweldsdelikten, vermogensdelicten en vernielingen liggen tussen $r=.55$ en $r=.60$, hetgeen duidt op een redelijke samenhang voor deze drie categorieën.

figuur 2

V.SAMENVATTING EN SLOTBESCHOUWING

Dit artikel opende met de stelling, dat politieregistraties in de toekomst wellicht interessanter kunnen worden voor criminologisch onderzoek, omdat schaalvergroting en automatisering bij de politie een positief effect hebben op de toegankelijkheid, de kwaliteit en het toepassingsbereik van de gegevens. Vervolgens werd een beschouwing gewijd aan het dark number probleem, dat sterk gekoppeld is aan het gebruik van politieregistraties. Gesteld werd dat deze registraties tekort schieten in het beantwoorden van de 'omvangsvraag' met betrekking tot criminele gebeurtenissen en het daarbij afleggen tegen andere meetinstrumenten, met name het slachtofferonderzoek. Tegelijkertijd werd echter opgemerkt dat de omvangsvraag voor empirische criminologen van beperkte betekenis is en dat een groot deel van de voor hen interessante beschrijvingsvragen niet vereisen dat de omvangsvraag is opgelost (voorzover dat al ooit mogelijk zou zijn). Interessante beschrijvingsvragen behelzen enige vorm van vergelijking, omdat dat de onderzoeker in staat stelt het beschreven fenomeen te verklaren. In de meeste beschrijvingsvragen worden onderzoekseenheden in de tijd of met andere eenheden vergeleken. Bij dit type vragen verliest het slachtof-

feronderzoek zijn vanzelfsprekende superioriteit ten opzichte van de politieregistraties.

In het empirische deel werd verslag gedaan van een analyse op een Rotterdamse dataset. Hierbij stond de vraag centraal in hoeverre in drie verschillende bronnen, de aangiften- en de meldingenregistratie van de politie en slachtofferonderzoek, op overeenkomstige wijze de spreiding (naar ruimte en tijd) van een aantal veel voorkomende delicten in Rotterdam wordt beschreven. Als nulhypothese werd geformuleerd, dat er geen enkel verband bestaat in de wijze waarop in de drie bronnen deze fenomenen worden beschreven. Uit de resultaten bleek dat de nulhypothese in een groot aantal gevallen verworpen moest worden.

Ten aanzien van de analyse van de spreiding naar plaats bleek niet alleen een sterke samenhang tussen de aangiften- en meldingenregistratie, maar ook tussen deze bronnen en het slachtofferonderzoek. In zijn algemeenheid geldt dat de samenhang voor vermogensdelicten het grootst was en die voor vernieling het kleinst. Het wege van de gegevens uit de aangiftenregistratie, door een correctie voor aangiftegedrag toe te passen, bleek de samenhang met gegevens uit de andere bronnen niet te verhogen. Ook het gecombineerd gebruik van de aangiften- en meldingenregistratie leverde geen hogere samenhang op met de gegevens uit het slachtofferonderzoek.

Bij de analyse van ontwikkelingen in de tijd, met name ten aanzien van veranderingen die optreden in het aantal delicten over een periode van anderhalf à twee jaar, was de samenhang tussen gegevens uit de respectieve bronnen ver te zoeken. Voor (bepaalde typen van) vermogenscriminaliteit liet het slachtofferonderzoek de sterkste stijging zien, voor geweldsdelicten was dit de aangiftenregistratie. Bij een meer gedetailleerde vergelijking van gegevens uit de aangiften- en meldingenregistratie bleek, dat weliswaar grote verschillen kunnen optreden in het niveau (de sterkte) van de verandering, maar dat in veel van die gevallen de richting van de maandelijkse verandering duidelijk overeenkomt.

De rode lijn in dit betoog is de gedachte dat politieregistraties aanzienlijk meer mogelijkheden bieden dan waarvan nu gebruik wordt gemaakt. Met de opkomst van het slachtofferonderzoek is het gebruik van politieregistraties enigszins in de marge geraakt. De vraag is echter of met het badwater niet ook het wel bekende kind richting riool is gegaan. Uiteraard zijn politieregistraties in methodologische zin niet brandschoon, ook niet ten aanzien van het type beschrijvingsvragen waarvoor ze bij uitstek gebruikt kunnen worden, maar geldt dit wel voor enige andere bron?

De constatering dat politieregistraties 'niet deugen', onbetrouwbaar zijn et cetera, zou niet het eindpunt, maar juist het vertrekpunt moeten zijn voor kritische onderzoekers. Geldigheid en betrouwbaarheid zijn immers geen onveranderbare grootheden. De kwaliteit van een bron wordt voor een groot deel bepaald door het doel waartoe en de wijze waarop er gebruik van wordt gemaakt. Onderzoek naar systematische vertekening in politieregistraties, met behulp van andere criminologische bronnen, zoals slachtofferonderzoek, kan het toepassingsbereik en de gebruiksmogelijkheden van deze registraties vergroten, want kennis over de bron, de aard en de sterkte van mogelijke vertekeningen maakt correctie van het meetinstrument mogelijk. Gegeven de voorradigheid van de gegevens uit politieregistraties, de toenemende toegankelijkheid, het toegenomen

toepassingsbereik, de geringe kosten die zijn gemoeid met dataverzameling, het gedetailleerde geografische niveau waarvoor de gegevens beschikbaar zijn et cetera, is het wellicht de moeite waard hierin te investeren.

Dit onderzoek, hoe beperkt ook, heeft aangetoond dat twee onafhankelijke politieregistraties, ondanks allerlei intrinsieke verschillen die tussen beide bronnen bestaan, op een groot aantal punten overeenkomstige bevindingen te zien geven voor wat betreft de spreiding (naar ruimte en tijd) van veelvoorkomende criminaliteit. Hopelijk werkt dit resultaat als een prikkel voor andere onderzoekers om elders soortgelijke exercities uit te voeren. Het zou de kwaliteit van een zeer belangrijk meetinstrument in de criminologie ten goede komen.

Literatuur

Berg, Alexander van der, Geerlof, Jaap, Samson, Mike en Vries, Martin de (1991). *Politiemonitor Rotterdam 1991; korpsbeleidsrapport*. Den Haag: NSS Beleidsonderzoek & Beleidsadvies.

Bruggeman, Willy (1992). *Naar een vernieuwde statistiek voor de reguliere politiediensten in België*. Brussel: Politeia.

Bruinsma, G.J.N. (1991). Dark Number. *Tijdschrift voor Criminologie*(4), 380-384.

Buikhuisen, W. (1975). *Geregistreeerde en niet-geregistreeerde criminaliteit*. Den Haag: Ministerie van Justie WODC.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) (1993). *Statistisch Jaarboek Rotterdam en Regio 1993*. Rotterdam: COS.

Dijk, J.J.M van en Steinmetz, C.H.D. (1979). *De WODC-slachtofferenquêtes 1974 - 1979*. Den Haag: Ministerie van Justie WODC.

Dijk, Tom van, Geerlof, Jaap, Henneken, Oscar en Spapens, Toine (1993). *Handboek Politiemonitor Bevolking*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Justitie.

Dijkink, C. (1987). *Politie en omgeving; kennis en beleid rond de criminaliteit in Amsterdam*. Amsterdam: van Arkel.

Eijken, A.W.M. (1993). *Criminaliteitsbeeld van Nederland; Omvang, achtergronden, spreiding en preventie van criminaliteit, 1980-1992*. Den Haag: Ministerie van Justitie, DCP.

Fiselier, J.P.S. (1978). *Slachtoffers van delicten; een onderzoek naar verborgen criminaliteit*. Utrecht: Ars Aequi Libri.

Geerlof, J. (1990). Urbanisatiegraad en slachtofferschap. *Tijdschrift voor Criminologie*, 32(1), 32-49.

Hagan, Frank E. (1993). *Research Methods in Criminal Justice and Criminology*. New York/Toronto: Maxwell Macmillan.

Hindelang, Michael J., Hirschi, Travis and Weis, Joseph G. (1978). *Measuring Delinquency*. Beverly Hills/London: Sage.

Kaplan, Abraham (1964). *The Conduct of Inquiry; Methodology for Behavioral Science*. San Francisco CA: Chandler Publishing Company.

Mawby, Rob (1979). *Policing the City*. Westmead, England: Saxon House.

Menard, Scott and Covey, Herbert C. (1988). UCR and NCS: Comparisons over Space and Time. *Journal of Criminal Justice*, 16, 371-384.

Passchier, I. en Berghuis, A.C. (1991). Tussen schijn en feit; Een analyse van de plausibiliteit van criminaliteitsopgaven in de politiestatistiek. *Tijdschrift voor Criminologie*(3), 215-235.

Reiss, A. (1972). *The Police and the Public*. New Haven: Yale University Press.

Skogan, Wesley G. (1975). Measurement Problems in Official and Survey Crime Rates. *Journal of Criminal Justice*, 3, 17-32.

Bijlage 1 Toekenning delictcategorieën

POLITIEMONITORAANGIFTENREGISTRATIE¹⁹MELDINGENREGISTRATIE (AARDCODES)

GEWELD

berovingportemonnee/tasje met geweld312/317 Wsr excl. overvallenberoving
mishandelingmishandeling300-303 Wsr
bedreigingbedreiging285 Wsrbedreiging (met vuurwapens)

VERMOGEN

woninginbraak (poging) woninginbraakWSr 311.5 + code 'woning' er wordt/is ingebroken
inbraak(poging) woninginbraakWSr 311.5er wordt/is ingebroken
diefstal van autodiefstal van autoWSr 31* + code 'van auto'- te gering
diefstal van/uit autodiefst uit autoWSr 31* + code 'uit auto' diefst van/uit voertuig
diefstal van fietsfietsendiefstalWSr 31* + code 'van fiets'- te gering
zakkenrollenportemonnee/tasje zonder geweldWS2 31* + code 'zakkenrollen'- te gering

VERNIELING

vernieling aan autovernieling/diefst vanaf autoWSr 35* + code 'voertuig'- geen categorie
overige vernielingoverige vernielingWSr 35*excl. 'voertuig'251/351/252/352/513²⁰

OPENBARE ORDE²¹

geluid/buren- geen categorie- geen categoriegeluidshinder of burengerucht
onenigheid- geen categorie- geen categorieonenigheid (buiten)
baldadige jeugd- geen categorie- geen categorie511/512/514/515/517/519²²

* = wildcard

De onderstreepte categorieën zijn niet meegeteld bij de optelling tot 'vermogensdelicten'.

---

¹⁹ Het gaat hier om wetsartikelen in combinatie met verschillende soorten codes: objectcodes, lokatiecodes en modus-operandicode. Ook strafbare pogingen zijn meegeteld.

²⁰ Deze aardcodes staan voor 'ruit wordt/is vernield', 'er wordt/is iets vernield' en 'vernieling graffiti jeugd'.

²¹ De hier genoemde categorieën 'geluid/buren' (= geluidshinder en burengerucht) en 'onenigheid' zijn exclusief incidenten in verband met de aanwezigheid van horeca.

²² Deze aardcodes staan voor 'baldadige jeugd', 'crossen', 'vuurwerk baldadige jeugd', 'sneeuwballen baldadige jeugd', 'voetballende jeugd' en 'vuurstokende jeugd'.